

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

A fiatalokorra vonatkozó szabályok a szabálysértési eljárásban

Szerző: dr. Deák Dóra

Balassagyarmat,

2015. július 29.

I. Bevezetés

A szabálysértési eljárások jelentős hányada fiatalkorú eljárás alá vont személyek ellen folyik. A tanulmány célja a fiatalkorúkra vonatkozó szabályok összefoglalása, különös tekintettel az általánostól eltérő speciális rendelkezések ismertetésére.

II. Fiatalkorú a szabálysértési eljárásban

A Szabs.tv. 27. § (1) bekezdése alapján *fiatalkorú az, aki a szabálysértés elkövetésekor a tizenegyedik életévét betöltötte, de a tizennyolcadikat még nem.* Az a fiatalkorú akivel szemben a szabálysértési eljárás folyik, eljárás alá vont személy.¹

A fiatalkorúakra vonatkozó szabályokat akkor kell alkalmazni, ha a szabálysértést a tizenegyedik születésnapját követő nap nulladik óráját követően, de a tizennyolcadik születésnapot követő nap nulladik óráját megelőzően követi el.² Amennyiben tehát a szabálysértést a tizenegyedik születésnapján követi gyermekkorúnak minősül, vele szemben a Szabs.tv. 2. § (7) bekezdésére és a 29. § (1) bekezdésére figyelemmel büntethtőséget kizáró ok áll fenn.

III. A fiatalkorúakra vonatkozó különleges rendelkezések

A Szabs.tv. IV. Fejezete a különleges rendelkezések körében tartalmazza a fiatalkorú elkövetőkre vonatkozó szabályokat. A Büntető Törvénykönyv szabályozásával megegyezően a szabálysértési törvényben is a speciális szabályok elsőbbséget élveznek az általános szabályokhoz képest, vagyis a fiatalkorúakra az általános szabályokat a IV. fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

A Btk. a fiatalkorúak vonatkozásában úgy rendelkezik, hogy a fiatalkorúkkal szemben kiszabott szankciónak elsődleges célja az egyéni megelőzés, az hogy a fiatalkorú a helyes irányba fejlődjön, a társadalom hasznos tagjává váljon, ennek érdekében az eljárás során a fiatalkorú nevelését és védelmét kell szem előtt tartani.³

¹ Szabs. tv. 52. § (1) bek.

² BH 1987.267.I)

³ 2012. évi C. tv. (Btk.) 106. § (1) bek.

A szabálysértési törvény IV. fejezete a szabálysértési szankció céljára vonatkozóan nem tartalmaz speciális szabályt a fiatalok elkövetőire, ebből következően rájuk is a Szab.tv. 21. §-ának rendelkezései irányadók. A 21. § s(1) bekezdéséből levezethető, hogy a büntetés kiszabása és intézkedés alkalmazásának célja elsődlegesen a generális prevenció, mivel a törvény úgy rendelkezik, hogy a büntetést és intézkedést úgy kell megállapítani, hogy az igazodjék a szabálysértés súlyához. Az eljárás alá vont személy személyi körülményeit annyiban kell figyelembe venni, amennyiben azok a rendelkezésre álló adatokból megállapíthatóak.⁴

A Szabs.tv azonban figyelembe véve a fiatalok életkorából adódó sajátos helyzetét a törvény második részében a szabálysértési eljárásra vonatkozó szabályok között a XX. fejezetben külön a fiatalokra irányadó büntetés-kiszabási elveket fogalmaz meg.

A 134.§ (1) bekezdése szerint a fiatalokkal szemben a szabálysértési eljárást az életkori sajátosságainak figyelembevételével és úgy kell lefolytatni, hogy elősegítse a fiataloknak a törvények iránti tiszteletét. A fiatalokkal szemben alkalmazott büntetés vagy intézkedés célja elsősorban az, hogy a fiatalok helyes irányba fejlődjenek és a társadalom hasznos tagjává váljanak.

A speciális büntetési célok érvényesülése érdekében a szabálysértési törvény rendelkezései alapján a fiatalok elkövetők esetében a Szabs.tv. 118. § szerinti - meghallgatás nélküli eljárásban - határozatot hozni csak korlátozott körben van lehetőség.

A törvény 21. §-ában már ismertetett rendelkezései, mely szerint a személyi körülményeket annyiban kell figyelembe venni amennyiben az a bíróság rendelkezésére áll, a fiatalok esetében is irányadó. A nevelési cél érvényesítése, a céloknak megfelelő joghátrány megválasztása érdekében azonban nyilvánvalóan szükséges az eljárás alá vont személy személyi körülményeinek részletesebb feltárása, melyet a törvényalkotó úgy kívánt biztosítani, hogy a fiatalok vonatkozásában elzárás, közérdekű munka vagy pénzbírság kiszabására meghallgatás nélküli eljárásban nem kerülhet sor. Továbbá mivel a törvény a pénzbírság , illetve a közérdekű munka kiszabását csak akkor teszi lehetővé, ha annak megfizetését, illetve teljesítését a fiatalok vállalja, így az erre vonatkozó nyilatkozatát csak meghallgatáson tudja megtenni.

⁴ Szabs.tv. 21. § (1) bek.

A törvény további garanciaként beépítette azt is, hogy a tárgyaláson a fiatalkorú gondozóját a fiatalkorú életviszonyaira nézve minden esetben meg kell hallgatni, aki ebben a körben a nyilatkozatot nem tagadhatja meg.⁵

A tárgyaláson való személyes megjelenés további célja, hogy az eljárás elősegítse a fiatalkorú törvények iránti tiszteletét.

A fiatalkorú elkövetővel szemben meghallgatás nélküli eljárásban csak intézkedés vagyis:

1. járművezetéstől eltiltás
2. elkobzás
3. kitiltás
4. figyelmeztetés

alkalmazható. A törvény alapján azonban lehetőség van egymás mellett több intézkedés alkalmazására is, azzal, hogy a figyelmeztetés mellett csak elkobzás szabható ki.

További speciális szabályok érvényesülnek a büntetés kiszabása körében a fiatalkorú elkövetők vonatkozásában. Velük szemben nem alkalmazható a hat hónapon belüli ismételt elkövetésre vonatkozó súlyosabb büntetés kiszabását lehetővé tevő szabály. A Szabs.tv. 27. § (4) bekezdése ugyanis kizárja a 23. § alkalmazását fiatalkorú elkövető esetén.

A fiatalkorúakra kiszabható szankciók megegyeznek a felnőtt korúakkal szemben alkalmazható szankciókkal. A törvény azonban a fiatalkorúval szemben a büntetések generális maximumában eltérő szabályokat tartalmaz, továbbá a pénzbüntetés és a közérdekű munka alkalmazhatóságát feltételtől teszi függővé.

A büntetések generális minimuma megegyezik a felnőtt korúakra vonatkozó szabályokkal. A szabálysértési elzárás legrövidebb tartama 1 nap, a pénzbírság legalacsonyabb összege 5.000.-Ft, a közérdekű munka legkisebb mértéke pedig 6 óra.⁶

5 Szabs.tv. 134. § (4) bek.

6 Szabs.tv. 9. § (2) bek., 11. § (1) bek., 14. § (2) bek.

A közérdekű munka kiszabását, illetve a pénzbírság közérdekű munkára változtatását a törvény meghatározott életkor betöltésétől teszi függővé, csak akkor alkalmazható, ha a fiatalkorú a tárgyalás időpontjában betöltötte a tizenhatodik életévét. A pénzbírság és helyszíni bírság pedig csak akkor szabható ki, ha a fiatalkorú a megfizetését vállalja. Garanciális szabályként bekerült a törvénybe, hogy helyszíni bírságot csak a törvényes képviselő jelenlétében lehet kiszabni fiatalkorú elkövetővel szemben.⁷

Összefoglalóan a fiatalkorúakkal szemben az alábbi büntetések alkalmazhatóak

büntetés	eltérés az általános szabályoktól
szabálysértési elzárás	max. 30 nap, halmazat esetén 45 nap
pénzbírság	max. 50.000.- Ft., szabálysértési elzárással is büntethető szabálysértés esetén 100.000.-Ft csak akkor ,ha vállalja a megfizetését
helyszíni bírság	max. 25.000.-Ft, ha vállalja a megfizetést
közérdekű munka	ha a tárgyalás napján, az átváltoztatás napján betöltötte a 16. évet

A Szbst.tv. 83. § (1) j) pontjában szabályozott büntethetőséget megszüntető ok az eredményes közvetítői eljárás, mely esetben a szabálysértési eljárást meg kell szüntetni. Az általános szabályok szerint közvetítői eljárás lefolytatására - az egyéb feltételek teljesülése esetén - szabálysértési elzárással is büntethető szabálysértés miatt van lehetőség. Fiatalkorú elkövetőknél nem tartalmaz megszorítást a törvény, bármely szabálysértés elkövetése miatt indult eljárásban lehetőség van az ügyet közvetítői eljárásra utalni. A mediáció alapjául szolgáló cselekmények körének kiszélesítésével a törvény szélesebb körben ad lehetőséget a fiatalkorú elkövetőknek a szabálysértési eljárás eljárás és ezzel a szabálysértési szankció elkerülésére.

IV. Eljárási garanciák a fiatalkorúak szabálysértése miatti eljárásában

A fiatalkorú szabálysértése miatti szabálysértési eljárásban eltérően a büntető eljárással⁸ a védő részvétele - a bíróság elé állítás kivételével - nem kötelező. A törvény azonban a Szabs. tv. 53. § (1) bekezdésben rögzíti, *hogy az eljárás alá vont személy érdekében a szabálysértés bármely*

⁷ Szabs.tv. 27. § (3) bek.

⁸ Be. 450. §

szakaszában törvényes képviselője vagy az általa vagy törvényes képviselője által írásban meghatalmazott nagykorú személy járhat el.

A törvényes képviselő a fiataikorú helyett és érdekében a Szabs.tv. 53. § (2) bekezdése alapján a kérdezési, indítványtételi és iratmegtekintési jogát a fiataikorú eljárás alá vont személyre irányadó szabályok szerint gyakorolhatja.

A Szabs.tv. a 134. § (1) bekezdésében foglalt rendelkezések érvényesülése érdekében a törvény előírja, hogy a fiataikorú meghallgatására törvényes képviselője jelentésében kerül sor. Ez a rendelkezés azonban nem áll összhangban a 134. § (3) bekezdésével, mely szerint a törvényes képviselőt a meghallgatásról, illetve a tárgyalásról azzal a felhívással kell értesíteni, hogy a fiataikorú megjelenéséről gondoskodik. Míg tehát, a törvény szövegéből az vezethető le, hogy a fiataikorú meghallgatását a törvényes képviselő távolléte kizárja, addig a törvényes képviselő idézésének nincs meg a jogszabályi alapja.

Ha a törvényes képviselő megjelenésének akadálya van, illetve ha a törvényes képviselővel szemben a Szabs.tv. 134. § (4) bekezdésében felsorolt akadályok állnak fenn a gyámhatóságnak eseti gyámot kell kirendelnie.

A törvény rendelkezései alapján a végzést a fiataikorú törvényes képviselője vagy gondozója részére is kézbesíteni kell, aki a határozat ellen saját jogán jogorvoslattal élhet, továbbá perújítási kérelmet is előterjeszthet.⁹

További eljárási garanciaként bekerült a törvénybe, hogy az eljárás alá vont személyként történő meghallgatáskor a kötelező figyelemzetezéseket a fiataikorú korára és érettségére figyelemmel kell megfogalmazni.¹⁰ A szembesítésére pedig csak törvényes képviselője jelenlétében és csak akkor kerülhet sor, ha az a fiataikorúban nem kelt félelmet.¹¹

V. Összegzés

A fiataikorúakra vonatkozó szabályokat elemezve megállapítható, hogy a Szabs.tv. figyelembe véve a fiataikorúak életkorából fakadó sajátos helyzetét a szabálysértési eljárás egészére nézve különleges

⁹ Szabs.tv. 128. § (1) bek., 134. § (5) bek.

¹⁰ Szabs.tv. 71. § (5) bek.

¹¹ Szabs.tv. 134. § (8) bek.

rendelkezéseket tartalmaz. Mind az eljárással mind a kiszabott szankcióval szemben elsődleges követelmény, hogy a fiatalkorú törvények iránti tiszteletét, a fiatalkorú helyes irányba fejlődését szolgálja. Véleményem szerint a törvény tartalmazza a legfontosabb a nevelési cél érvényesülését biztosító garanciális szabályokat. A jelenlegi szabályozás alapján azonban ezek a garanciális szabályok nem minden esetben érvényesülnek maradéktalanul.

A helyszíni bírság alkalmazásakor például bár a törvény megköveteli, hogy a törvényes képviselő jelen legyen, azonban ha a fiatalkorú vállalja a bírság megfizetését további kötelezettséget nem ró a hatóságra, nem írja elő a fiatalkorú és a gondozó meghallgatását a személyi körülményeire. Így nincs lehetősége a szabálysértési hatóságnak a pénzbírság mértékének meghatározásánál a fiatalkorú személyi körülményt figyelembe venni. Ha pedig a fiatalkorú a kiszabott helyszíni bírságot nem fizeti meg és közérdekű munkával sem váltja meg, illetve nem töltötte be a tizenhatodik életévét, a pénzbírságot szabálysértési elzárásra kell átváltoztatni. Ebben az esetben nem érvényesül az a törvényi garancia sem, hogy a fiatalkorúval szemben meghallgatás nélküli eljárásban nem lehet pénzbírságot kiszabni.

Véleményem szerint aggályos továbbá, hogy a jelenlegi szankciórendszer alapján, ha a fiatalkorú nem vállalja a pénzbírság megfizetését és a tárgyalás időpontjában még nem töltötte be a tizenhatodik életévét vele szemben adott esetben csak a legenyhébb szankció a figyelmeztetés vagy a leg súlyosabb büntetés az elzárás alkalmazható.

Álláspontom szerint a speciális célok megvalósulása érdekében szükséges lenne a fiatalkorú elkövetőkkel szemben alternatív szankciók bevezetésére. Véleményem szerint a szabálysértési elzárás felfüggesztésének lehetővé tétele, próbára bocsátás, jóvátételi munka és további szabálysértési intézkedések bevezetése a fiatalkorúak esetében jobban szolgálná a nevelési célokat és a fiatalkorúak reszocializációját.